

2018 – DOSARELE PATRIMONIULUI (XII):

**A imagina care vor fi urmările evoluției – a pretinde retrăirea trecutului –
să fie așa cum a fost - despre Casa Vlădicilor din Rășinari!**

**Dosarele
patrimoniului (XII)**

Anul european al patrimoniului
2018

Romanian Villages
Explore a village and discover
centuries old architecture and
traditional ways of life

Civilizația
lemnului
și

Casa Episcopilor Transilvaniei

Casa Vlădicilor

civilizația
apei

Rășinari

**Natura este brută și sălbatică fără mâna omului ...
cu capul se lucrează mai greu decât cu sapa și cu furca**

J.G. Fichte scria la cumpăna secolelor XVIII - XIX: «Natura este brută și sălbatică fără mâna omului – și este bine să fie astfel – pentru ca omul să fie constrâns să iasă din starea de natură inactivă și s-o prelucreze, devenind prin aceasta, dintr-un simplu produs natural, o ființă liberă și rațională». În lucrarea “*Elements d’une histoire de l’art de bâtir*” (J.B. Ache, Paris, 1970) se preciza: «A pretinde retrăirea trecutului nu este mai de susținut decât a dori să-l ignorăm; îi datorăm a fi ceea ce sîntem astăzi și numai cunoașterea sa poate – înlesnindu-ne înțelegerea schimbărilor ce se petrec sub ochii noștri – să ne dea posibilitatea de a imagina care vor fi urmările evoluției.»

Omul a fost inspirat de lumea insectelor “sociale” în construcția locuințelor: furnicile, albinele, termitelile cărora li se adaugă - în ierarhia viețuitoarelor - coloniile de scoici și cele de castori sau chiar hârciogii, “satele” acestora fiind construite cu un instinct tehnic impresionant, modelând peisajul, în locurile unde viețuiesc. Lecțiile naturii au fost însușite de omul primitiv, care pe lângă uneltele arme (pentru hrană) a învățat să controleze focul (pentru a se apăra de frig), să utilizeze blănurile animalelor (pentru a se îmbrăca) și să controleze abundența de resurse naturale pentru a-și satisface nevoile. Traiul în aer liber a făcut omul adaptabil condițiilor vitrege, timp de milenii cunoscând grotta (ca locuință colectivă); în Mesopotamia s-au descoperit locuințe milenare săpate în pământ (căptușite cu un amestec de noroi și materii organice, similare bordeielor noastre), locuințele viilor fiind foarte asemănătoare cu adăposturile morților.

Evoluția tehnicii și a științei construcției este diferită, de la popor la popor, reflectând evoluția diverselor culturi umane. Astăzi, fiecare român poate judeca o casă veche și dezvoltarea structurii funcționale a gospodăriei, prin ochii generației din care face parte. Tinerii generațiilor contemporane privesc indiferenți la micile case cu uși și ferestre mici, fără să înțeleagă că - până în urmă cu un secol – majoritatea românilor trăiau în ele. Locuința, ca și hrana, erau privite ca necesități stringente, primordiale, în lupta pentru supraviețuire. Cercetătorii susțin că în evoluția construcțiilor șura ar fi fost mai importantă chiar decât casa; șura este o construcție ce apără animalele și hrana acestora, omul fiind dependent de tot inventarul gospodăresc, în activitatea zilnică. Pe lista monumentelor istorice descoperim o singură șură - în județul Sibiu – monument istoric. Aceasta este în Rășinari, Șos. Sibiului nr. 786, datată din 1835 (!). Fără să nu ne întrebăm de ce o singură șură a fost salvată – fiind inclusă în lista patrimoniului local – îi invităm pe toți cei care încă mai moștenesc gospodăria la țară, să nu demoleze șura, ea având un rol bine definit. Închizând fundul curții, șura oprește și curenții de aer din curte, fiind un spațiu bun pentru amenajare (în lipsa animalelor) pentru diverse funcționalități. Iar construcția șurilor din bârne cioplite din stejar trădează vechiul mod de construcție și colaborarea între membrii vecinătăților, care aveau o vorbă înțeleaptă: «**să fie așa cum a fost și la părinți, bunici și străbunici!**»

Pe aceeași listă a monumentelor istorice descoperim o singură gospodărie țărănească autentică, în Poiana Sibiului, str. Valea Radei nr. 115, gospodărie datată din 1869. Nu știm dacă această gospodărie mai rezistă și acum, dar - în toate zonele etno-folclorice sibiene - ar trebui să existe “in situ” gospodării țărănești autentice și reprezentative (incluse pe listele patrimoniului național) care să prezinte modul de viață tradițională din acele ținuturi. Structura gospodăriei tradiționale, formată din casa mare (unde stătea familia tânără și copiii) și casa mică (unde stăteau bunicii), avea funcții clar stabilite pe care nicio altă formulă de organizare socială modernă nu le-a soluționat atât de bine, din punct de vedere funcțional și social. Asistăm – în ultima perioadă – la o avalanșă de oferte de casă verde (independente energetic) uitându-se că cea mai simplă gospodărie țărănească autentică, era ecologică sistemic, totul fiind reciclat în spațiul gospodăresc.

În “*Cronica orașului Sibiu*”, Emil Sigerus consemna că, la 1768, «se interzice construirea în oraș a caselor de lemn și totodată acoperirea caselor cu șindrilă. Hornurile din scânduri trebuie înlocuite anual». Astăzi în multe sate mai rezistă micile căsuțe de lemn, prea puțin observate și chiar disprețuite de localnici. Locul lor este luat de construcții moderne ce nu se încadrează în peisajul rural și care și-au pierdut multe din funcțiunile construcțiilor de odinioară. În moștenirea istorică a județului Sibiu păstrăm 17 case de lemn, majoritatea în Mărginimea Sibiului, una singură în țara Oltului, în Porumbacu de Jos (nr. 309, datată la 1899). Cele mai multe case de lemn monument istoric sunt în Sibiel (3: la nr. 31, 151, 322) și Rășinari (la nr. 786, 817, 1486), urmând comunele cu câte două case: Orlat (la nr. 422 și 472), Gura Rîului (la nr. 507 și 936) și Poiana Sibiului (la nr. 947 și 1440). Localitățile cu câte o casă de lemn monument istoric sunt: Mag (nr. 127), Poplaca (nr. 69), Rod (nr. 30) și Sadu (nr. 105). În ordinea vechimii caselor de lemn Rășinariul se poate mândri că deține cea mai veche casă de lemn din județul Sibiu, această casă fiind datată din sec. XVIII, cunoscută sub numele de “**Casa Episcopilor**”, inițial “**Casa Vlădicilor**”. Istoricul Nicolae Iorga descria în “*Neamul Românesc în Ardeal și Țara Ungurească*” (la 1906) cea mai importantă casă

moștenită peste veacuri, punând față în față două locașuri: unul de veci și o locuință, ambele situate în Rășinari: «Lîngă biserica cea nouă din marele sat se vede, la drum, o bisericuță de îngropare cu grilă de fier și doi lei paznici, unde jandarmii vin din cînd în cînd să smulgă tricolorul de la vre-o coroană nouă, pentru ca mortul să nu fie înfășurat în semnele deosebitoare ale neamului său. Puțină lume vine să-și amintească și să aducă mulțămîntă în acest loc de odihnă, subt înnaltele dealuri, deasupra cărora se înalță departe munții. **Aici doarme Șaguna.** Acest mormînt e un adăpost. Un alt adăpost era în vremuri acea căsuță cu fereștile chioare, zidul crăpat și coperișul de paie zburlete, în care au stat cei d'intîiu episcopi, aduși de la Sîrbii din Buda, pentru Romîinii neuniți ai Ardealului, ca o pomană nesigură și un mijloc trecător de liniștire a sufletelor. Dacă simți o adevărată înduioșare privind umila dărmătură, nu e pentru acei străini, împărțitori de antimise și strîngători de dăjdii vlădicești, ci pentru încă una din suferințele, din rușinile care, veac de veac, au căzut din bielșug asupra neamului nostru. La 1785, supt episcopi ca aceștia, Rășinariii și-au căpătat biserica de piatră, căci pînă atunci nici-o astfel de biserică n'aveau episcopii drumeți din căsuța cu țuguil de paie».

Această casă a vechilor episcopi are o șansă reală de a fi conservată și restaurată prin fonduri europene, în ultimul an făcându-se eforturi reale ca parohia ortodoxă Rășinari 1 să elaboreze un proiect în acest sens. Arhitectura vernaculară definește arhitectura rurală, creată de meșterii populari, fiind neproiectată de arhitecți. Ea este expresia culturii comunității locale, originalitatea constînd în funcțiile de utilitate asigurate proprietarului, totul reprezentînd memoria locului. Înțelepciunea populară era surprinsă de Ioan Slavici, acesta expunînd cu deplină seninătate lumea satului. O lume în care «**omul sărac și mai are, și mai rabdă. Iară cu capul se lucrează mai greu decît cu sapa și cu furca. Dar toate s-au făcut și nici n-au rămas lucru zadarnic**».

(va urma)

Marius HALMAGHI

Sursa online:

<http://www.tribuna.ro/stiri/cultura/dosarele-patrimoniului-xii-a-imagina-care-vor-fi-urmarile-evolutiei-a-pretinde-retrairea-trecutului-sa-fie-asa-cum-a-fost-despre-casa-vladicilor-din-rasinari-139006.html>

În: Tribuna, Sibiu, 18 octombrie 2018